Concertino pentru vioară și orchestră de Vasile Filip

Născut odată cu secolul nostru, Vasile Filip părea să se îndrepte spre o carieră de violonist virtuoz, mai ales după ce George Enescu îl descoperă la Iași, în perioada de restriște a refugiului din timpul primului război mondial, și sprijină debutul său public acompaniindu-l de la pupitrul dirijoral al orchestrei simfonice ieșene în *Concertul în Re major* de Paganini. După studii strălucite la Conservatorul din Paris și numirea sa, în 1926, ca profesor de vioară la Conservatorul din București, Vasile Filip avea să se consacre însă activității didactice, care i-a adus satisfacția de a forma numeroase generații de violoniști, afirmați cu autoritate în viața muzicală a țării noastre și dincolo de hotare. În același timp, el s-a ocupat însă și cu compoziția, dînd la iveală o seamă de lucrări camerale, dedicate în chip evident mai cu seamă viorii. Mai recent, Vasile Filip a terminat de scris și o piesă concertantă, pe care fostul său discipol, violonistul Mihai Constantinescu, a ținut s-o prezinte în primă audiție în semn de omagiu pentru maestrul său, cu prilejul concertului simfonic al Filarmonicii „George Enescu" desfășurat sub bagheta dirijorului iugoslav Gika Zdravkovici.

După cum o indică și titlul *Concertino pentru vioară și orchestră*, lucrarea este concepută în proporții miniaturale : execuția ei durează în total 12 minute, cele trei părți care o compun nedepășind în medie 4 minute fiecare. În asemenea condiții, nu poate fi vorba de o dezvoltare tematică în maniera clasică a genului, ci doar de expunerea unor teme, alternativ la vioară solistă și la orchestră. În plus, partea I *(Allegro moderato)* cuprinde și o cadență de virtuozitate a viorii, care ocupă mai bine de jumătate din durata acestei mișcări. Temele folosite sînt de evidentă expresie folclorică românească ; în părțile extreme, ele au un caracter jucăuș, în timp ce tema părții mediane este cantabilă, doinită. Prin întreaga ei concepție, lucrarea denotă influența stilului practicat la începuturile dezvoltării muzicii noastre simfonice, vădind limitele autorului în ce privește mai ales folosirea orchestrei acompaniatoare. Partea solistică, în schimb, este scrisă violonistic, oferind interpretului posibilitatea de a-și desfășura în voie calitățile. Este ceea ce Mihai Constantinescu a folosit din plin, manifestîndu-și în felul acesta recunoștința față de profesorul său, prezent în sală.

În aceeași seară, Mihai Constantinescu a deținut partea solistică și în *Concertul nr. 1 în Do major* de Haydn, prilej de a-și demonstra virtuozitatea în trăsăturile largi, bogat ornamentate, ale părții I, în amplul solo în stil de serenadă al părții a II-a și în tema sinuoasă, cu alură dansantă, a Finalului. În mod regretabil, nu s-a folosit aci clavecinul, prescris de partitură, și căruia îi revine un rol destul de important, mai ales în *Adagio*, unde acordurile sale sînt chemate să se îmbine cu pizzicatele coardelor.

Dirijorul Gika Zdravkovici s-a impus, la rîndul său, oferindu-ne o versiune plină de măreție și de opulență orchestrală — deși nu îndeajuns de finisată sub raportul nuanțelor — a Uverturii *Leonora nr. 3* de Beethoven și o execuție spectaculară și contrastantă a *Simfoniei nr. 4 în fa minor* de Ceaikovski, remarcabilă prin obiectivitatea stilului și prin refuzul de a se lăsa pradă efuziunilor sentimentale.

Ion Voicu — Valentin Gheorghiu

Pare ciudat și totuși aceasta este realitatea : cei doi artiști care domină de trei decenii violonistica și pianistica românească — Ion Voicu și Valentin Gheorghiu — n-au apărut pînă în prezent niciodată alături pe același podium de concert. Prima lor întîlnire — în cadrul unui recital de sonate, înscris în ciclul de șase concerte destinate să marcheze împlinirea de către Ion Voicu a 35 de ani de activitate artistică — a stîrnit de aceea un interes considerabil în rîndurile unui public numeros, care a populat sala Ateneului pînă la ultimul loc, ba chiar dincolo de acesta. Întrebarea firească, ce și-o puneau toți cei prezenți, era dacă virtuozitatea strălucită a lui Ion Voicu și rigoarea stilistică a lui Valentin Gheorghiu vor putea fi aduse la un numitor comun, condiție indispensabilă pentru un cuplu de interpreți de sonate, la care vioara și pianul se constituie ca parteneri egali în drepturi.

Prima lucrare a programului, *Sonata în Mi bemol major op. 12 nr. 3* de Beethoven, nu a putut oferi un răspuns întru totul edificator. Cei doi artiști păreau să se studieze reciproc, o oarecare nervozitate — explicabilă, desigur, prin sentimentul de răspundere resimțit de fiecare dintre ei față de noul partener — influențînd articularea cursivă a temelor. Apoi, însă, odată cu *Sonata nr. 2 în fa minor, op. 6* de George Enescu, s-a produs miracolul desăvîrșitei omogenizări a discursului celor două instrumente Amintind, în programul de sală, înregistrarea „de referință" a acestei sonate — cu Enescu la vioară și Lipatti la pian — Eugen Pricope exprima deziderатul ca interpretarea din această seară să rămînă „clasică". Dorința sa a fost împlinită cu prisosință de către Ion Voicu și Valentin Gheorghiu, care s-au dovedit, ambii, „enescieni" prin excelență, capabili să deslușească și să redea intențiile autorului, dincolo de indicațiile partiturii, în esența lor cea mai tainică și mai adînc omenească.

În continuare, *Sonata în sol minor* de Debussy și *Sonata* de Ravel au marcat tot atîtea etape ale unui drum mereu ascendent, spre culmile cele mai înalte ale artei interpretative camerale. Melodia abundentă, brusc întreruptă de întorsături ironice, perfecțiunea formală surîzătoare a construcției, au fost evidențiate în condițiile unui finisaj instrumental deplin și ale unei intuiții stilistice fără cusur. Aceste calități se situează dincolo de virtuozitatea pură și de obiectivitatea expresivă. Ele sînt puse în slujba unui lirism temperat, de ținută elevată, antrenat de o intensă emoție interioară și frînat de o viziune lucidă a punctului exact, la care impulsurile inimii riscă să deplaseze linia stilului.

După un asemenea „debut" plin de semnificații, cuplul Ion Voicu — Valentin Gheorghiu și-a cucerit,

în viața noastră muzicală, un prestigiu care impune continuarea acestei colaborări, paralel cu activitatea individuală a fiecăruia dintre cei doi mari artiști ai noștri. Urmînd pilda altor soliști consacrați, care se întîlnesc periodic pentru a „oficia" împreună pe altarul muzicii de cameră, să sperăm că Ion Voicu și Valentin Gheorghiu intenționează să ne ofere și în viitor seri de sonate, spre marea bucurie și satisfacție a celor mulți care-i iubesc și îi admiră.

Edgar ELIAN

François-Joël Thiollier

Cătălin Ilea

Aurelian Octav Popa

Pianistul francez François-Joel Thiollier a cumulat pînă-n prezent o seamă de distincții între Moscova și Montreal, la cele mai prestigioase concursuri ; el face, indiscutabil, o strălucită carieră internațională. Ne bucurăm să-l vedem revenind cu consecvență în mijlocul nostru nu numai ca solist al concertelor simfonice dar și în concerte de cameră, alături de unii valoroși soliști români față de care are o mare și justificată prețuire.

A cîntat împreună cu Cătălin Ilea *Sonata a II-a în Fa major* pentru violoncel și pian de Brahms. Relevăm din capul locului capacitatea pianistului de a ține „în frîu" intensitatea sonorităților instrumentului său, pentru ca violoncelistul să-și poată dezvălui cu eficiență partitura și arta sa. *Allegro* a fost cîntat cu o mare vioiciune, *Andante* cu acea notă de afecțiune impusă de compozitor iar *Allegro* cu pasiune. În final, cei doi interpreți au rivalizat ca muzicalitate. Cătălin Ilea, care este un artist de mare sensibilitate, a excelat în redarea cantabilă a melodiei pe care pianistul a reluat-o, imprimîndu-i, mai ales în pasajele arpegiate, o notă de picanterie.

Combinația dintre clarinet și pian a apărut fericită — oricît ar fi ea uneori de dificilă — grație celor doi adevărați maeștri. După un *Allegro amabile*, scris destul de cromatic și pe care Aurelian Octav Popa l-a cîntat cu multă grație, a urmat *Allegro appasionato*. Pare curios, desigur, o mișcare *Allegro*, cînd poate era de așteptat una lentă. Ea a fost redată viguros, energic, iar *Andantele* ce a urmat a fost variat în chip foarte agreabil, pentru ca în finalul *Allegro*, Aurelian Octav Popa să ne uimească o dată mai mult cu virtuozitatea arabescurilor sale, fiind urmărit îndeaproape și cu totul artistic de pianist.

Încheierea concertului a fost făcută de Thiollier cu *Sonata a II-a în la minor* (op. 5) de Brahms. Este impresionant repertoriul uriaș de care dispune acest pianist, repertoriu pe care îl interpretează cu arta desăvîrșită a unui muzician de mare clasă. Sonata, care are o structură mai mult sau mai puțin ciclică, a debutat cu *Allegro maestuoso* redat de interpret cu energie și tact, dar fără emfază. Am apreciat accentele modulante și inspirația cu care interpretul a redat minunatul lied care este *Andantele*, vivacitatea din originalul *Scherzo*, dar îndeosebi dramatismul profund din celebrul *Intermezzo* care părea un adevărat marș funebru. Thiollier este de pe acum un mare pianist.

J. V. P.

PRIMĂVARA CULTURALĂ BUCUREȘTEANĂ

Mircea Cristescu — François-Joël Thiollier

Contribuția Filarmonicii „George Enescu" la cea de-a doua ediție a *Primăverii culturale bucureștene* a constituit-o un concert cu caracter predominant popular, pe care Mircea Cristescu l-a inaugurat printr-o reluare a tripticului de schițe simfonice dedicat de Pascal Bentoiu în 1959 vieții moderne ce pulsează în Capitala noastră. Intitulat la origine *București 1959*, iar în prezent *Imagini bucureștene*, tripticul acesta nu-și dezminte nici după 15 ani virtuțile care l-au impus de la început atenției publicului : efervescența mișcării în partea I *(Șantier)*, lirismul de nobilă inspirație, cu neașteptate momente de „joacă", rapid evaporate, în partea a II-a *(Grădini)*, avîntul nestăvilit, încheiat cu o concluzie festivă, în partea a III-a *(Stadioane)*.

Suita din baletul *Spărgătorul de nuci* de Ceaikovski, cu care Mircea Cristescu și-a continuat programul, a fost tratată — așa cum se cuvine — ca un șir de miniaturi delicate, adeseori pline de umor, evocînd parcă o carte de povești pentru copii, regăsită pe fundul unui sertar uitat. Impresia deosebită produsă aci de somptuozitatea sonoră a corzilor Filarmonicii a fost pe alocuri estompată de unele decalaje ritmice. În finalul concertului, orchestra s-a regăsit însă pentru a ne oferi o execuție plină de strălucire și de pregnanță ritmică a acelui imens crescendo pe care-l constituie celebrul *Bolero* de Ravel, exemplu devenit clasic al varietății în monotonie.

Solistul serii a fost François-Joël Thiollier, pianist francez care ne cucerește la fiecare nouă vizită prin forța de atracție a personalității sale. În *Concertul pentru pian și orchestră în Sol major* de Ravel, realizarea sa a fost impecabilă : vervă, expresivitate, precizie a atacului, siguranță tehnică — toate au concurat pentru a lăsa impresia unei reușite depline. Seducător prin lirismul și muzicalitatea sa, Thiollier știe să nu se lase pradă unui nedorit romantism în *Adagio assai*, pentru a se dezlănțui în *Presto-ul* final cu o energie nedezmințită, totuși mereu supusă unui riguros autocontrol. O *Nocturnă* de Scriabin (numai pentru mîna stîngă !), oferită ca „bis", ni l-a revelat apoi pe Thiollier ca pe un subtil colorist. Iată un pianist pe care îl vom urmări oricînd cu un neabătut interes.

E. E.